

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

58

Vragen van de leden **Kathmann** (GroenLinks-PvdA) en **Six Dijkstra** (Nieuw Sociaal Contract) aan de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over *de groeiende afhankelijkheid van Amerikaanse techgiganten* (ingezonden 23 mei 2025).

Antwoord van Staatssecretaris **Van Marum** (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) (ontvangen 19 september 2025). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2024–2025, nr. 2435. Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2024–2025, nr. 2558.

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht: «Overheidsorganisaties blijven in de Amerikaanse cloud, ondanks zorgen in de Tweede Kamer»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Bent u tevens bekend met het feit dat de hoofdaanklager van het Internationaal Strafhof onlangs de toegang tot Microsoft-diensten is ontzegd op laste van de Amerikaanse regering?

Antwoord 2

Ja.

¹ BNR, 20 mei 2025, «Overheidsorganisaties blijven in de Amerikaanse cloud, ondanks zorgen in de Tweede Kamer»

Vraag 3

Kunt u bevestigen dat Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO), die Business News Radio (BNR) met zestien andere overheidsorganisaties onder de loep heeft genomen, de overstap naar clouddiensten van Amerikaanse dienstverleners niet heroverweegt? Zo ja, kunt u dit besluit onderbouwen?²

Antwoord 3

Rijksbreed

Het Kabinet is het met de indieners eens dat zorgvuldige afwegingen bij cloudmigraties van groot belang zijn. Daarom moeten volgens het huidige beleid al een reeks van aspecten afgewogen worden. Onderdelen van de Rijksdienst zijn verplicht het Rijksbreed cloudbeleid 2022 te volgen. Hierin wordt reeds aandacht besteed aan de risico's rondom marktconcentratie. Zbo's zijn niet verplicht het Rijksbreed cloudbeleid te volgen, maar het wordt hen wel aangeraden. Daarnaast zijn zbo's verplicht – op basis van de Kaderwet zbo's – om op de voet van de ter zake voor de Rijksdienst geldende voorschriften maatregelen te nemen.

De continuïteit van de dienstverlening, nationale veiligheid en publieke waarden zijn daar verdere voorbeelden van. Ook dienen beveiligingsmaatregelen genomen te worden en risicoanalyses geactualiseerd te worden wanneer daar aanleiding toe is. In de herziening van het rijksbreed cloudbeleid wordt tevens aandacht besteed aan het verder beperken van afhankelijkheid van enkele leveranciers, de zogeheten marktconcentratie- en continuïteitsrisico's.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Het Ministerie van OCW volgt de ontwikkelingen en de reacties vanuit de Tweede Kamer, de Staatssecretaris Digitalisering (BZK) en CIO Rijk nauwgezet. Dit zal leiden tot een herziening van het Rijkscloudbeleid en het OCW Cloudbeleid wat na de zomer wordt verwacht. Het OCW Cloudbeleid is een afgeleide van het Rijkscloudbeleid en vertaalt dit beleid naar de OCW specifieke situatie. Aan de hand daarvan zal OCW de keuzes die OCW (inclusief DUO) heeft gemaakt en nog gaat maken evalueren/heroverwegen.

Vraag 4

Welke processen, registers, (mail)communicatiediensten en/of organisatieonderdelen, die onder uw verantwoordelijkheid vallen, zijn op dit moment reeds ondergebracht in de cloud van Amerikaanse dienstverleners?

Antwoord 4

Rijksbreed

Voor de beantwoording limiteren wij ons tot het gebruik van materieel public cloudgebruik. Materieel public cloudgebruik is gebruik van public clouddiensten ten behoeve van het uitvoeren van de primaire taak van een organisatie. Met andere woorden, voor de organisatie is die (cloud)dienst van wezenlijk belang.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Binnen het Ministerie van OCW zijn geen primaire processen of registers ondergebracht in de cloud van Amerikaanse dienstverleners. Wel is de werkplek van OCW afhankelijk van Amerikaanse producten. Overheidsdata die met behulp van Amerikaanse producten, zoals die van Microsoft, worden geproduceerd, zijn voornamelijk in de eigen OCW-infrastructuur opgeslagen. OCW heeft de keus voor de Amerikaanse producten destijds zorgvuldig afgewogen tegen het huidige Rijkscloudbeleid en OCW Cloudbeleid en die keus voldoet dan ook aan dit beleid.

² Dit betreft de volgende zbo's: Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV), Sociale Verzekeringsbank (SVB), Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Kamer van Koophandel (KVK), De Nederlandsche Bank (DNB), Autoriteit Consument en Markt (ACM), Autoriteit Financiële Markten (AFM), Autoriteit Persoonsgegevens (AP), Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) en de volgende agentschappen: Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI), Rijkswaterstaat (RWS), Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO), Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) en Logius

Hiernaast wordt op korte termijn binnen het Ministerie van OCW een klantcontactstelsel (Microsoft Dynamics 365) gebruikt door DUO welke ondergebracht is in de cloud van een Amerikaanse dienstverlener. Met inachtneming van de reactie op de moties van 18 maart 2025³, wordt nu extra aandacht besteed aan bijvoorbeeld concrete exit-strategieën.

Vraag 5

Kunt u een overzicht geven van de geplande en voorgenomen migraties naar clouddiensten van Amerikaanse dienstverleners, daar waar het uw departement, DUO en andere overheidsorganisaties onder uw gezag betreft?

Antwoord 5

Rijksbreed

Ten behoeve van de Kamerbrief van 22 november 2024⁴ is een uitvraag gedaan bij alle departementen ten behoeve van een overzicht van alle geplande en voorgenomen cloudmigraties van overheids-ICT naar het buitenland. Het Ministerie van Defensie is daarin buiten beschouwing gelaten omdat zij buiten de scope van het Rijksbreed cloudbeleid vallen. Dit neemt niet weg dat Defensie wel gebruik maakt van clouddiensten. De departementen zijn zelf verantwoordelijk voor de implementatie van het cloudbeleid en daarom is het hun eigen afweging en invulling over wat zij onder (materiële) cloudmigraties verstaan.

Voor dit overzicht verwijst het Kabinet naar de Kamerbrief over geplande en voorgenomen cloudmigraties van overheids-ICT naar het buitenland van 22 november jl.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

In bovengenoemde kamerbrief heeft OCW aangegeven bezig te zijn met het verder implementeren van (cloud) functionaliteiten van de werkplek. Op dit moment is de implementatie nog in onderzoek en zijn geen besluiten genomen.

Vraag 6

Kunt u illustreren wat de directe gevolgen zouden zijn voor de continuïteit van de processen, dienstverlening en dataopslag binnen uw departement, DUO en andere overheidsorganisaties onder uw gezag, wanneer deze de toegang tot Amerikaanse digitale dienstverlening zouden worden onttrokken, zowel op dit moment als na de geplande en voorgenomen migraties?

Antwoord 6

Rijksbreed

De Verenigde Staten is en blijft een belangrijke bondgenoot, niet op de laatste plaats voor onze welvaart en veiligheid. Nederland zet zich er daarom voor in dat we als EU blijven samenwerken en optrekken met de VS, maar tegelijkertijd zelf verantwoordelijkheid nemen en ook eensgezind met de EU optrekken waar het onze kernbelangen betreft. Het kabinet is het wel met u eens dat een te grote afhankelijkheid van één of enkele marktpartijen ongewenst is. In de afweging welke data we in eigen beheer dan wel in de public cloud verwerken, moeten strategische afhankelijkheden én marktconcentraties worden meegewogen.

Dit nemen wij momenteel mee in de aanscherping van het Rijksbreed cloudbeleid, maar ook in de beleidskaders voor digitale autonomie en soevereiniteit van de overheid, en in de IT-sourcingstrategie Rijk. Ook zet het Kabinet zich deze kabinetsperiode in voor het realiseren van een soevereine overheidscloud als alternatief voor public clouddiensten.

Deze voorziening moet de kloof overbruggen voor digitale dienstverlening waarvoor het gebruik van public cloud onwenselijk is, bijvoorbeeld vanwege de gevoeligheid van gegevens of wanneer ongewenste afhankelijkheden vermeden moeten worden.

Afhankelijkheden zijn echter niet te voorkomen en zijn ook niet altijd ongewenst. Het is van belang om op case-by-case basis zorgvuldig afwegingen te maken, om te bepalen waar en op welke wijze risicovolle strategische

³ Informatie- en communicatietechnologie (ICT) | Tweede Kamer der Staten-Generaal

⁴ Kamerstukken II, 2024, 26 643, nr. 1243

afhankelijkheden waar nodig voorkomen kunnen worden. Dit speelt op meer gebieden dan alleen cloud.

Het onderwerp «Strategische Autonomie» heeft uitgebreid aandacht van de Rijksoverheid. Onder andere middels de Agenda Digitale Open Strategische Autonomie (DOSA) en de medio dit jaar verwachte Visie digitale autonomie en soevereiniteit overheid.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Bij ontzegging van gebruik van niet-Europese producten zal de ICT van vrijwel alle primaire processen en de werkplek-omgeving niet meer beschikbaar zijn. Daarmee kan OCW de digitale dienstverlening niet meer garanderen. OCW zal dan zo snel mogelijk alternatieven moeten implementeren. Dit zal veel tijd kosten. Dit geldt voor vrijwel alle overheidsorganisaties.

Vraag 7

Welke merkbare gevolgen zou dit hebben voor Nederlandse burgers en voor de samenleving?

Antwoord 7

Zie vraag 6.

Vraag 8

Hoe gaat u ervoor zorgen dat die risico's gemitigeerd worden?

Antwoord 8

Zie vraag 6.

Vraag 9

Kunt u onderbouwen wat Amerikaanse wetgeving, zoals de CLOUD Act en de Foreign Intelligence Surveillance Act, in het ergste geval betekent voor de vertrouwelijkheid van de data die uw departement, DUO en andere overheidsorganisaties onder uw gezag hebben opgeslagen in de cloud van Amerikaanse dienstverleners?

Antwoord 9

Rijksbreed

Diverse landen kennen wet- en regelgeving met extraterritoriale werking die medewerking aan veiligheidsdiensten verplicht, zoals de CLOUD Act in de VS. Dergelijke wet- en regelgeving kan, in bepaalde gevallen mogelijk leiden tot ongewenste toegang tot Nederlandse gegevens wanneer dit conflicteert met regelgeving als de AVG. Op basis van het advies van GreenbergTraurig kan echter geconcludeerd worden dat in het geval van de CLOUD Act het risico klein is.⁵

Ongeacht de wijze van verkrijging, is het in ieder geval onwenselijk dat alle data tezamen in handen van een statelijke actor kunnen belanden. Om dit te voorkomen kent het huidige Cloudbeleid al diverse regels omtrent de typen data die in de public cloud verwerkt mogen worden. In de herziening van het Cloudbeleid wordt ook hier aandacht aan besteed.

Vraag 10

Wat zou het gevolg zijn voor Nederlandse burgers en de samenleving wanneer al deze data tezamen in handen van een statelijke actor zou belanden?

Antwoord 10

Zie vraag 9.

Vraag 11

Heeft u migraties naar digitale diensten van Amerikaanse techgiganten stopgezet of heroverwogen naar aanleiding van de aangenomen motie van het lid Kathmann c.s. die hiertoe oproept?⁶

⁵ Cloud Act Memo | Publicatie | Nationaal Cyber Security Centrum

⁶ Kamerstuk 26 643, nr. 1315

Antwoord 11

Rijksbreed

Bij iedere migratie naar de public cloud moet zorgvuldig overwogen worden of de migratie leidt tot risico's. Er zijn migraties heroverwogen naar aanleiding van onder meer de motie Kathmann. Met bijvoorbeeld als gevolg dat verwerking van data alleen binnen de EER plaatsvindt.

Zie verder vraag 2.

Vraag 12

Hoe geven uw departement, DUO en andere overheidsorganisaties onder uw gezag voorts invulling aan de aangenomen motie van het lid Six Dijkstra c.s. die oproept om als doelstelling te hanteren dat de continuïteit van digitale overheidsdienstverlening niet rechtstreeks afhankelijk is van partijen uit de Verenigde Staten?⁷

Antwoord 12

Rijksbreed

Zie vraag 5.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Deze doelstelling wordt gehanteerd bij inrichting van de digitale dienstverlening.

OCW volgt de ontwikkelingen en de reacties vanuit de Tweede Kamer, de Staatssecretaris Digitalisering en CIO Rijk nauwgezet. De geopolitieke ontwikkelingen en de moties in de Tweede Kamer leiden binnen OCW al tot een andere risico-inschatting van aanbieders en levering van ICT-producten en -diensten.

Vraag 13

Kunt u toezeggen dat de afhankelijkheid van Amerikaanse techgiganten binnen uw departement, DUO en andere overheidsorganisaties onder uw gezag niet verder zal toenemen, en dat het bevorderen van de strategische autonomie van Nederland en/of Europa het uitgangspunt is bij elk besluit omtrent digitale diensten dat onder uw gezag genomen wordt?

Antwoord 13

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

OCW maakt voor al haar technologiekeuzes een weloverwogen afweging op basis van kaders vanuit beleid, risico's en bedrijfsbehoeften. Het te herziene rijksbrede cloudbeleid is voor OCW hierin van grote waarde om toekomstige keuzes vorm te geven. OCW zal strategische autonomie van Nederland en Europa bevorderen.

Vraag 14

Kunt u deze vragen afzonderlijk beantwoorden vóór het notaoverleg over de initiatiefnota «Wolken aan de horizon» van 2 juni 2025?⁸

Antwoord 14

De verzending heeft zo spoedig mogelijk plaatsgevonden.

⁷ Kamerstuk 26 643, nr. 1320

⁸ Kamerstuk 36 574